Izrada ženske čarape iz razdoblja rokokoa

Making of women's stockings from the Rococo period

Stručni rad / Professional paper

Đurđica Kocijančić

Sveučilište u Zagrebu Tekstilno-tehnološki fakultet, Zavod za dizajn tekstila i odjeće, Prilaz baruna Filipovića 28a, 10 000 Zagreb, Hrvatska

Korespodencija: djurdjica.kocijancic@ttf.unizg.hr

Sažetak

U radu je prikazana izrada ženske čarape po uzoru na čarape iz razdoblja rokokoa. U tu svrhu korištena su dva različita kroja za čarapu iz razdoblja rokokoa, koja su prilagođena za šivanje čarape iz dva različita pletiva. Detaljnim opisom procesa krojenja i šivanja čarape iz odabranog povijesnog razdoblja daje se uvid u izradi čarapa nekada u odnosu na čarape koje se izrađuju (plete) danas.

Ključne riječi: čarape; kroj; rokoko; pletivo

Abstract

The paper concerns the making of women's stockings inspired by the Rococo period. For this purpose, two different cuts from the Rococo period were used and adapted for the stockings' sewing from two different knitted fabrics. Detailed description of the cutting and sewing stockings' processes from the selected historical period, gives an insight into the making of stockings in the past, compared to the knitting of stockings today.

Keywords: stockings; cut; roccoco; knitted fabric

1. Uvod

Rokoko je stilsko razdoblje koje se pojavilo u 18. stoljeću. Odjeća iz vremena rokokoa odisala je elegancijom, profinjenošću s ukrasima, ali bilo je i elemenata kapricioznosti, ekstravagancije i koketerije. Ženska odjeća bila je prenakićena i sofisticirana, jer je izravno nadahnuta s raskoši i dvorom. Glavno obilježje ženske odjeće iz 18. stoljeća poznato je po proširenju suknje na području boka ponekad do predimenzionirane veličine potpomognuta obručima. Takva konstrukcija se sklapala naprijed da ženi olakša prolaz kroz vrata. Ženska odjeća u rokokou je bila slojevita i sastojala se od ženske podhaljine do koljena s malim rukavima. Nakon toga oblačile su se čarape iznad koljena, koje su se pridržavale podvezicama (pod nazivom garter) slika 1, [1-5]. Zatim se odijevalo steznik koji se pričvršćivao naprijed, a na to je dolazila košarasta konstukcija pannier. Pannier je naziv za košaru, (košarasta konstrukcija) spletenu od pruća. Prvobitno je bila ljevkastog oblika, a kasnije, sastrane, široka, te sprijeda i straga plosnata. Nosila se oko stuka kao potpora obliku ženskih suknji. Na košarastu konstukciju dolazila je jedna podsuknja ili dvije [4, 5].

Karakteristično obilježje haljine 18. stoljeća bio je steznik s velikim naborima koji se spuštao od ramena do poda preko košaraste konstrukcije. To je tzv. sacque - vrećasti nabor na ženskom haljetku, kaputiću ili haljini s naborima na leđima koji od vratnog izreza slobodno padaju do donjeg ruba. Gornji dio odjevnog predmeta je sprijeda do stuka obično priljubljen uz tijelo i otkriva donju suknju [5].

Rukav na haljetku bio je usko krojen sve do iznad lakta, zatim su našiveni volani, s gornje strane, do pola podlaktice, a s donje strane do zapešća ili dulji, pod nazivom pagoda rukav. Zatim, se preko trbuha, ispod prednjeg dijela otvora haljetka postavljao trokutasti trbuh koji se nosio kao ukrasni dio haljine. Na steznik su se postavljale bočne torbice - nalik džepovima, a sve to zajedno činilo je siluetu tijela žene 18. stoljeća [2, 5].

Slika 1. François Boucher ''La Toilette'', 1742. godina, Museo Thyssen-Bornemisza [2]

DOI: 10.34187/ko.73.3.4

Ispod svih voluminoznih haljina, košaraste konstrukcije i gomile donjeg rublja, žene su imale kvalitetne svilene čarape, a niži staleži pamučne ili vunene. Čarape su se pridržavale vrpcama iznad ili ispod koljena, a šavovi na čarapa su bili šivani. Od 1780. godine čarape su se većinom izrađivale od vune. Prije toga muške čarape su se izrađivale u jarkim bojama sve do sredine 18. stoljeća, slika 2a. Moda jarkih boja čarapa 17. stoljeća nastavila se u prvoj polovici 18. stoljeća. Kvalitetne čarape su bile izrađene od svile i bogato ukrašene.

Podvezica koja pridržava čarape se sačuvala sve do 19. stoljeća. Čarape od konca ili od svile pripadaju donjem rublju. Čarape za dan su od merceriziranog pamuka (pamuk svilenog sjaja obrađen hladnom natrijevom lužinom) od umjetnog pamuka i od prirodne svile. Izrađivač trikotaže predlaže bezbrojne nijanse boja: pepeljasta, boja pozlaćena pijeska, boja blijede terakote, srebrno siva, boja vjeverice, siva poput grlice. Za dan nisu nakićene čarape već samo s jednim ‘’štapićem", vezen ili ukrašen ornamentalnim grizotama (grisotte-vrsta dekorativne šare), da se pokaže originalnost, slika 2b. Nasuprot tome, večernje čarape mogu biti ukrašene dekoracijama oslikanima rukom, motivima što podsjećaju na one na haljini ili one na cipelama i također vezenim uresima što bi se isticali na crnoj podlozi, a osobito na bež podlozi, slika 2c. Kvaliteta čarapa procjenjuje se prema tankoći, čarape s krupnim očicama za dan, a sa sitnim očicama za večer. Pamuk za dan, vuna za sport, a svila za večer, po normama, 40 do 48 den za dan, a od 110 do 120 den za večer [4, 6].

Čarape u prvoj polovici 18. stoljeća bile su definirane tako da je dužina čarape bila od pete prema koljenu 48,26 cm, a dužina stopala je bila 18,42 cm. Uzorak, vezeni, je bio od stražnjeg šava čarape udaljen 6,35 cm, a od prednjeg dijela noge 3,175 cm. Drugi oblik čarapa je bio od nožnih prstiju do koljena 58,42 cm. Pred kraj 18. stoljeća krem svilene čarape bile su duge od nožnih prstiju do iznad koljena (do vrha) 81,92 cm i širine od 12,7 cm, a pritome izvezene kod gležnja. A duljina stopala je bila 20,955 cm. Na stražnjoj sredini je šav od pete do dužine 69,85 cm koji se trebao zatvoriti ručno s unutarnje strane nakon vezenja [7]. Muške čarape su se više vidjele od ženskih jer su muškarci nosili hlače do koljena. Ženske čarape su se vidjele onda kada se žičana konstrukcija s podsuknjom pomaknula pri hodanju i tada su se nazirali ukrašeni ženski gležnjevi. Najfinije čarape bile su pletene od svile i na gležnjevima ukrašene s clocks, (izvezen ili tkan ukras na čarapama u visini gležnja) ukrasnim vezom ili pletenim motivom [5]. Bile su dostupne u raznim materijalima i kvalitetama. Pletene su od lana (naziv za konac), vune, svile ili pamuka. Mogle su biti izrađene na pletenim iglama ručno ili na okviru za čarape. Jeftine čarape bile su izrađene od tkanog tekstila poput platna, ili vune, rezane na prednjoj strani sašivene šavovima na stražnjoj strani i oko stopala, slika 2d.

a) b) c) d)

Slika 2. Primjeri čarapa iz razdoblja rokokoa: a) plave čarape izvezene na prednjem dijelu noge [8], b) krem čarape s uzorkom oko gležnja [9], c) bijele čarape s uzorkom [10], d) bijele čarape ukrašene s clocks na gležnjevima [11]

Prikazane čarape na slici 2 su primjeri rokoko čarapa koji su detaljno ukrašene vezom, što pokazuje dugotrajnu izradu čarapa.

1.1. Proizvodnja pletenih odjevnih predmeta

Pletivo, tako i čarape od kojeg su šivane, trebaju biti proizvedeni po tehničkim standardima, a to znači kako bi odjevni predmet imao točno kvalitetne karakteristike i dimenzije. U tehnološkom procesu proizvodnje pletene odjeće javljaju se drugačije greške i problemi nego kod odjeće izrađene od tkanina npr: reološko ponašanje pletiva (skupljanje, elastičnost), u konstrukciji kroja (elastičnost, neprepoznatljivost uzorka na unutrašnjoj strani pletiva), u procesu šivanja (oštećenja očica, produženje prošiva, nedovoljna elastičnost prošiva ili spoja, ispuštanje očica), u procesu glačanja (skupljanje, stvaranje sjajnih mjesta, izduženja) itd. Proizvodnja pletene odjeće sastoji se od procesa krojenja, šivanja i dorade odjevnih predmeta. U procesu krojenja pletene odjeće javlja se specifičnost kod polaganja krojnih slojeva zbog elastičnosti pletiva. Uspješnost šivanja, uz željenu sigurnost, moguća je samo ako se primjenjuju specifične tehnike prerade uzimajući u obzir svojstva i strukturu izratka s njegovim tehnološkim svojstvima. U glačanju odjeće specifičan problem predstavlja konačan oblik odjevnog predmeta.

Zbog specifičnih položaja povezanih niti u pletivu (međusobna povezanost u obliku petlje – očice) u procesu šivanja na njima se teškoće prvenstveno javljaju u mehaničkim ili termičkim oštećenjima te kod elastične obrade šavova [12].

2. Eksperimentalni dio

2.1. Materijali i metode šivanja čarapa

U eksperimentalnom dijelu rada prikazana je izrada kroja i tehnološki proces krojenja i šivanja čarape iz razdoblja rokokoa. Ovdje se naglašava kroj čarapa, te kako su se nekad šivale čarape od tkaninana, djelomično starinski način. Ručno su se šivale, zatim su se šavovi prekrivali ručnim vezom, tako da su preko šavova žene vezle različite uzorke i na taj način skrivale šavove. Tek kada su izvezle cijeli uzorak zatvarale su stražnji šav na peti.

Prema skici izrađeni su krojevi za čarape, slika 3a i 3b.

a) b)

Slika 3. Skica čarapa: a) skica čarapa MODEL A [13] i b) skica čarapa MODEL B [14]

Kroj je izrađen na dva različita načina, prema MODELU A, slika 4a i prema MODELU B, slika 4b.

a) b)

Slika 4. Krojevi čarapa: a) MODEL A i b) MODEL B (autorski rad)

Za izradu čarapa upotrijebljena su dva različita pletiva, pamučno dvostrano-desno kulirno pletivo, slika 5a i desno-lijevo kulirno pletivo, slika 5b.

DOI: 10.34187/ko.73.3.4

a) b)

Slika 5. Pletivo za čarape: a) pletivo D-D i b) pletivo D-L (autorski rad)

Na slici 5a prikazano je dvostrano-desno kulirno pletivo (rebrasto, D-D) gdje se redovito izmjenjuju dva niza desnih s dva niza lijevih očica (2ď 2). Na slici 5b prikazano je desno-lijevo kulirno pletivo (glatko) koje na licu ima desne očice, a na naličju lijeve očice. Prije početka krojenja mora se odrediti smjer pletiva i način preplitanja očica. Smjer osnove se lako odredi na pletivu, u odnosu na kretanje očica s lica i naličja. Polaganje krojnih dijelova na pletivo prikazano je na slici 6a i b, za model A odnosno model B.

a) b)

Slika 6. Polaganje krojnih dijelova: a) krojni dijelovi čarapa za MODEL A i b) krojni dijelovi čarapa za MODEL B (autorski rad)

Na slici 7a prikazani su iskrojeni krojni dijelovi čarapa s dodacima za šavove za MODEL A. Na slici 7b prikazani su iskrojeni krojni dijelovi čarapa s dodacima za šavove za MODEL B. Šivanje se izvodi na stroju za obamitanje Bernette BERNINA, s 4 konca. Čarape od pletiva se šivaju na specijalnom šivaćem stroju za obamitanje rubova tip uboda 512.

a) b)

Slika 7. Iskrojeni krojni dijelovi čarapa: a) krojni dijelova čarapa s dodacima za šavove za MODEL A i b) krojni dijelovi čarapa s dodacima za šavove za MODEL B (autorski rad)

Na slici 8 prikazano je šivanje čarapa za MODEL A, na taj način da se prvo spoji stražnji šav u koji ulazi dio za petu, slika 8a. Zatim se spoji manji krojni dio tvoreći tako dio za prste i stopalo. Nakon toga se zatvara čarapa-spaja se stražnji šav čarape s petom, slika 8b.

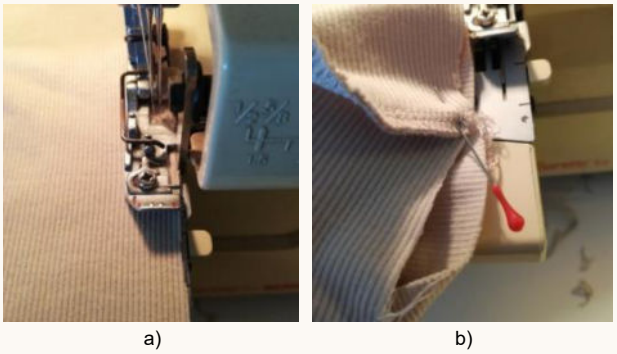

a) b)

Slika 8. Šivanje čarapa: a) spajanje stražnjeg šava čarape MODEL A i b) spajanje stražnjeg šava čarape s petom MODEL A (autorski rad)

Šavovi na čarapama su čvrsti i elastični, a opet dovoljno fleksibilni i kvalitetni s obzirom da se radi o pletivu.

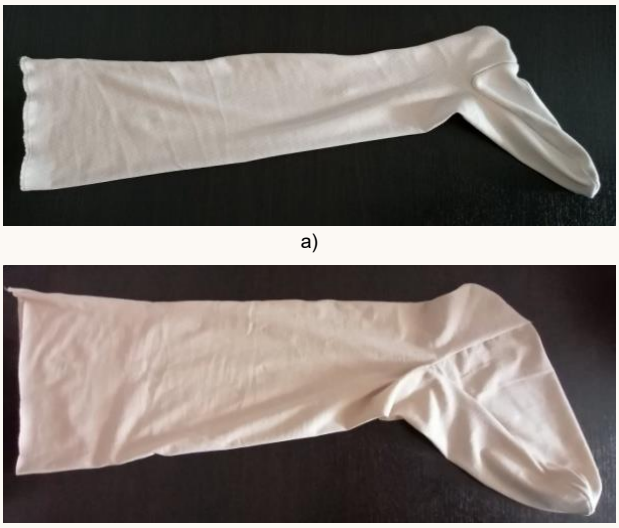

a)

b)

Slika 9. Sašivene čarape: a) MODEL A i b) MODEL B (autorski rad)

Na gornjem rubu čarape je neobrađeni rub, koji je potrebno obrubiti. Stoga se obrubljuje rub čarape MODEL A na stroju za obamitanje. Na isti način se spajaju krojni dijelovi za MODEL B.

Na slici 9 prikazani su sašiveni MODELI A i B. Na slici 9a prikazane su čarape po kroju MODEL A u dvostranom-desnom kulirnom pletivu (rebrastom), te na slici 9b prikazane su čarape po kroju MODEL B u desno-lijevo kulirnom pletivu (glatko). Prema vizualnom dojmu gledajući slike 9a i 9b može se uočiti da je čarapa manja na slici 9a.

a) b)

Slika 10. Pregled čarapa MODEL A u odnosu na kvalitetu šavova: a) naličje čarape za MODEL A i b) lice čarape za MODEL A (autorski rad)

Na slici 10 prikazana je izrađena čarapa u odnosu na tkaninu, kvalitetu konca, debljinu konca i D-D pletivo. Na slici 10a prikazano je naličje čarape za MODEL A, a na slici 10b lice čarape. Nakon šivanja oba modela slijedi isprobavanje.

Na slici 11 prikazan je izgled šavova na čarapi, na ženskoj nozi. Na slici 11a prikazan je šav na stopalu kako prilježe na nogu, na slici 11b prikazan je šav na stopalu čarape, dok je na slici 11c prikazan stražnji šav na desnoj nozi, te izgled šava čarapa MODELA A na stražnjoj strani i stopalu.

DOI: 10.34187/ko.73.3.4

a) b) c)

Slika 11. Čarapa MODEL A na nozi: a) lijeva noga, b) prsti lijeve noge i c) desna noga stražnji šav (autorski rad)

Na slici 12 prikazane su čarape prilikom nošenja. Na slici 12a prikazan je prednji dio čarapa, gledajući ih iz ptičje perspektive, te izgled šava na vrhu prstiju sašivenih čarapa. Na slici 12b prikazan je bočni dio čarapa, te vidljivi šav na stopalu, dok je na slici 12c prikazan stražnji dio noge i stražnji šav na čarapi.

a) b) c)

Slika 12. Čarape, MODEL A, na nozi žene: a) prednji dio noge, b) bočni dio noge, c) stražnji dio noge i stražnji šav (autorski rad)

Isprobavanjem kroja čarape po MODELU B može se zaključiti da je kroj predimenzioniran i ne odgovara ženskom stopalu. Dužina je 32 cm što odgovara većem stopalu, veličini cipele veće od broja 39 (slika 13).

a) b) c)

Slika 13. Čarapa po kroju MODEL B: a) prednji dio noge iz ptičje perspektive, b) polubočni dio noge i c) prednji dio noge s prikazom suženja čarape (autorski rad)

Na slici 13 prikazane su čarape po kroju MODEL B nakon šivanja. Ženska noga u predimenzioniranoj čarapi prikazana je na slici 13a, dok je na slici 13b prikazan višak pletiva na ženskoj nozi u polubočnom položaju stopala. Također, na slici 13c prikazan je višak tkanine koju treba odrezati, kako bi bolje pristajao obliku ženskog stopala uz sužavanje gornjeg dijela čarape po nozi.

3. Izgled gotovih čarapa

Na slici 14 prikazane su gotove čarape MODEL A podvezane ispod koljena s podvezicom u ovom slučaju satenskom vrpcom.

Na slici 14a prikazan je prednji dio gotovih čarapa gledajući ih iz ptičje perspektive podvezane ispod koljena ukrasnom trakom.

a) b) c)

Slika 14. Gotove čarape po kroju MODEL A: a) prednji dio noge, b) bočni dio noge i c) stražnji dio noge (autorski rad)

Na slici 14b prikazane su gotove čarape s bočne strane, podvezane s ukrasnom trakom ispod koljena, dok su na slici 14c prikazane gotove čarape stražnje strane nogu podvezane s ukrasnom trakom ispod koljena te stražnji šav na čarapi dijela ženske noge.

Način izrade čarape po kroju MODEL A pokazao se kao vrlo dobar i točan u odnosu na MODEL B. Kroj po MODELU A je elegantan, strukiran i prati liniju noge, po dužini stopala je 22 cm (čarape nisu kratke), što odgovara veličini cipele 39. Također, nije bilo viška pletiva tj. nije bilo potrebno rezati, te su nožni prsti bili na točnoj poziciji, slika 14a-c.

Dvostrano-desno kulirno pletivo (rebrasto, D-D) gdje se redovito izmjenjuju dva niza desnih s dva niza lijevih očica (2^2) pokazalo se odličnim izborom, zbog strukture pletiva, te lijepo prianja na nogu i rasteže se koliko treba za određeni oblik noge i prema nozi.

Čarape iz 18. stoljeća su izuzetno ukrašene u usporedbi s opisanim jednostavnijim izgledom čarapa. Kroj MODEL A se pokazao kao vrlo kvalitetan te ga se može koristiti za buduće izrade šivanih čarapa.

4. Zaključak

Uz današnju naprednu tehnologiju moguće je izraditi čarape s posebnim uzorkom puno brže i efikasnije. Ovim se radom pokazalo kako su se čarape nekada izrađivale, kada nije bila dostupna tehnologija, nego isključivo ručno šivanje. Čarape su danas osnovni dio naše odjeće te su one funkcionalne i moderne, a izrađene su puno brže nego nekada. Čarape se danas nose u svim oblicima, bojama, s uzorkom i bez njega, te duge kao dokoljenke, plitke kao stopalice ili duge s gaćicama kao hulahopke. Ovdje je predstavljen kroj za čarapu i njena pravilna konstrukcija za izradu čarape koja je nosiva i danas.

Literatura

[1] Grau F.-M.: Povijest odijevanja, Kulturno informativni centar, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb 2008., 63-75

[2] ..:The Collection of the Kyoto Costume Institute FASHION a history from the 18th to the 20th Century, TASCHEN-Koln, London, Madrid, New York, Paris, Tokyo 1992., 26, 27, 91

[3] Jackson S.: More Costumes for the Stage, The Herbert Press, 1988., 43

[4] Rowland-Warne L.: Odjeća, Knjiga Trgovina Zagreb 1996., 31, 32, 37, 47

[5] Peacock J.: Povijest odijevanja na zapadu, Golden marketing - Tehnička knjiga, Zagreb 2007., 215, 217, 219, 221

[6] Thomass C., Örmen C.: Povijest donjeg rublja, Zagreb Alfa 2011., 13, 19, 23, 105, 106

[7] Bradfield N.: COSTUME IN DETAIL Women's dress 1730-1930, Eric Dobby Publishing 2007, 7, 8, 67, 68

[8] https://www.pinterest.com/pin/471892867218888602/, Pristupljeno: 2024-10-05

[9] https://www.pinterest.com/pin/221943087881425095/, Pristupljeno: 2024-10-06

[10] https://www.pinterest.com/pin/295267319336571948/, Pristupljeno: 2024-10-05

[11] https://www.pinterest.com/pin/37365871901714293/, Pristupljeno: 2024-10-06

[12] Rogale D., Ujević D., Firšt Rogale S., Hrastinski M.: Procesi proizvodnje odjeće, Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet, Zagreb 2011., 6.156. - 6.163

[13] https://www.pinterest.com/pin/2462974790302752/, Pristupljeno: 2024-09-29

[14] https://www.pinterest.com/pin/584131014197055075/, Pristupljeno: 2024-09-29

DOI: 10.34187/ko.73.3.4